

2014-02-05

1 (8)

Hållbar resursanvändning

Riktlinjer för avfallsförebyggande arbete i Region Skåne 2014 - 2020

Innehåll

Inledning	3
Bakgrund.....	3
En ren framtid	4
Hållbar resursanvändning.....	5
Vad är förebyggande av avfall?	5
Mål för att förebygga avfall	6
Hur vi når våra mål.....	8
Uppföljning	8

Inledning

I Region Skånes miljöprogram finns målet Hållbar resursanvändning som innebär en god hushållning med vår gemensamma miljö. Region Skåne gynnar hållbara produktions- och konsumtionssystem. Avfall tas tillvara och förebyggande arbete för att minska avfallsmängderna prioriteras.

Region Skånes miljömål för avfall är i linje med både planer och strategier på nationell nivå och inom EU. Det bidrar främst till att uppnå de svenska miljökvalitetsmålen "Begränsad klimatpåverkan" och "Giftfri miljö" samt EU:s avfallsdirektiv. Region Skåne följer lagar och regler om avfall som finns i miljöbalken och avfallsförordningen.

Ambitionen är att vara en förebild inom avfallsförebyggande arbete. Redan 2004 kom en Avfallsminimeringsplan för åren 2004 - 2012, med framsynta målsättningar. Många förbättringar inom avfallsområdet har åstadkommit. Ett utvecklingsprojekt *Från produktvalsprocessen till avfall* har genomförts. Att minska avfallet är ett långsiktigt arbete och fortfarande finns utmaningar då stora mängder avfall genereras inom hälso- och sjukvård.

Riktlinjerna för avfallsförebyggande arbete grundas på Region Skånes miljöprogram, Region Skånes upphandlingspolicy, erfarenheter från genomförda projekt, utvärderingar och samarbete mellan olika verksamheter.

En god start för arbetet är den utveckling som den tidigare planen bidragit till och att målen höjs med hänsyn till de förutsättningar som finns i verksamheten.

Alla förvaltningar har ansvar för att arbeta med att förebygga avfall i sin verksamhet.

Bakgrund

Varje år ökar människans konsumtion av varor. Sedan 1980-talet använder vi människor mer resurser än vad jorden producerar under ett år*. När allt fler människor på jorden ökar sin resursanvändning kan det leda till kostnadsökningar då tillgången på energi och material är begränsade. En konsekvens är ökade krav på resurssnål och energieffektiv användning.

Inom EU har synsättet på avfall breddats i det senaste avfallsdirektivet: från något som ska sorteras och tas omhand till att vi ska förebygga uppkomsten av avfall.

Den största miljöpåverkan uppstår oftast när en produkt tillverkas genom utvinning av råvaror, energi- och vattenförbrukning samt utsläpp från produktionsprocesser och transporter. En stor del av de produkter vi använder har dessutom en kort livslängd. Allt fler engångsmaterial används bland annat inom vården och produkterna kan ha genomgått en energikrävande tillverkningsprocess och långa transportsträckor för att sedan kanske bara användas under en dag, varefter de blir ett avfall.

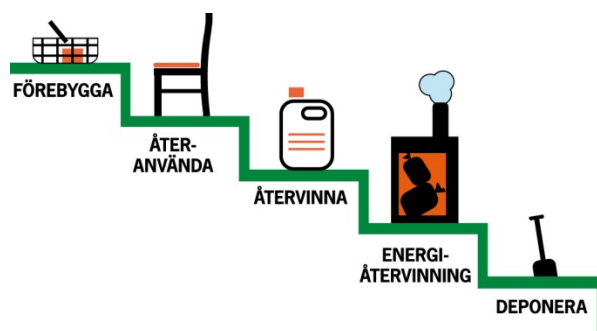
* Källa WWF

En ren framtid

Hantering av avfall i Region Skåne följer avfallstrappan eller avfallshierarkin, som är en prioriteringsordning beslutad inom EU*.

I första hand ska uppkomsten av avfall förebyggas, i andra hand ska det återanvändas och i tredje hand ska det materialåtervinnas. I fjärde hand kan energin återvinnas från avfallet genom förbränning. Det sista alternativet är att deponera avfallet, men då kan inte avfallet användas till något.

Åtgärder som förebygger att avfall uppstår - genom förändringar i produktion och konsumtion av varor är bättre för miljön än återanvändning och återvinning.

- **Förebyggande** – avfallets mängd och/eller farlighet minskas. Att minska matavfall, kassationer, engångsmaterial och byggavfall är exempel på förebyggande arbete.
- **Återanvändning** – genom rengöring och reovering kan produkten användas igen vilket begränsar miljöpåverkan. Möbler som återanvänds istället för att köpa nya är ett exempel. Förpackningar kan återanvändas. En stor del av elektroniken kan återanvändas om den blir funktionsduglig. Byggmaterial kan också återanvändas.
- **Materialåtervinning** – materialet i en produkt kan användas till att göra nya produkter. Detta sker till exempel vid återvinning av olika förpackningsmaterial av papper och plaster. Återvunnet papper används till tidningspapper. Mjukplast kan användas till nya sopsäckar och bärkassar. Metaller som finns i datorer kan återvinnas.
- **Annan återvinning, t.ex. energiåtervinning** – avfallet har en sådan sammansättning att materialet inte kan tas tillvara, utan används, som en resurs, för energiutvinning som ger el och värme. Den blandade sopsäcken med avfall som inte kan sorteras ut, som bränns i en fjärrvärmearläggning är ett exempel.
- **Deponering** – det avfall som inte kan förbrännas lämnas till deponi, till exempel på grund av att det är obrännbart eller för att det medför risk för spridning av farliga ämnen. Vissa material, t ex porslin behandlas på detta sätt.

Om avfallet flyttas ett steg uppåt i trappan är det positivt och ger minskad miljöpåverkan.

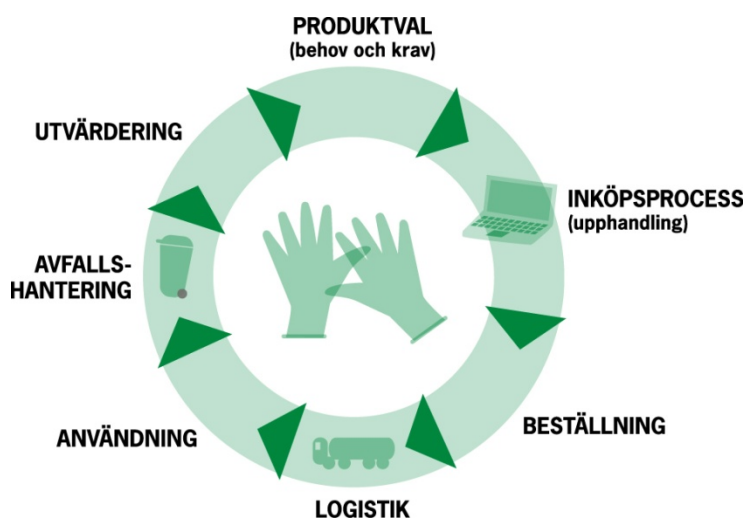
* Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall

I Region Skåne lämnas 65 procent (2012) av avfallet till förbränning. Det finns potential att återanvända och återvinna mer material. Region Skåne har genom insatser i sina verksamheter goda möjligheter att arbeta sig uppåt i avfallstrappan.

Hållbar resursanvändning

Syftet med riktlinjerna är att nå miljömålet Hållbar resursanvändning. Att optimera materialanvändningen och förebygga avfall är centralt i arbetet. Processer i hälso- och sjukvården innehåller oftast ett flöde av både varor och tjänster. Under ett år i Region Skåne (2012) köps förbrukningsmaterial, inom avtal, för c:a 1,3 miljarder kronor. Ett arbete med effektiv resursanvändning är bra för miljö och ekonomi samtidigt som avfallet minskar.

Framgångsfaktorer för en effektiv materialanvändning är ökad samverkan och kommunikation mellan olika delar av verksamheten och omfattar allt från val av produkt, upphandling, beställning, logistik, användning till avfallshantering.

Vad är förebyggande av avfall?

Att förebygga uppkomsten av avfall handlar om en effektiv verksamhet och materialanvändning - rätt material används i rätt mängd och på rätt sätt – och att det finns *där* det behövs *när* det behövs.

- **Att förebygga avfall** kan också vara att:
 - förändra beställnings- och konsumtionsmönster
 - begränsa sortimentet utifrån verkliga behov
 - effektiv logistik i materialkedjan
 - minska innehållet av skadliga ämnen i produkter

Mål för att förebygga avfall

Arbetet med att effektivisera materialanvändningen och förebygga uppkomst av avfall är en förändringsprocess med en vision för framtiden.

Vision 2020

- *Behov, kvalité, miljö och ekonomi styr alltid våra val av produkter och tjänster.*
- *Materialanvändningen är effektiv.*
- *Innehåll av farliga ämnen i produkter beaktas.*
- *Kommunikationen mellan verksamheterna och servicefunktionerna bygger på gemensamma mål och värderingar.*
- *Avfallshanteringen kännetecknas av att det är "lätt att göra rätt".*

För att nå visionen finns tre huvudmål med delmål och exempel på åtgärder.

Mål 1

- Vi effektiviserar resursanvändningen och minskar totala mängden avfall varje år

Delmål	Exempel på åtgärder
Brännbart avfall minskar med minst 1 procent per år (basår 2012).	<p><i>I verksamhetsutveckling tas hänsyn till avfall och miljöpåverkan.</i></p> <p><i>Vid upphandling planera för minskad avfallsmängd, t ex genom att ställa krav på förpackningsstorlek och ett återtagande av förpackning och emballage.</i></p> <p><i>Ökad utsortering i olika avfallsfraktioner.</i></p> <p><i>I planeringsprocessen ingår avfallsområdet som en del av infrastruktur och logistik.</i></p>
Smittförande och farligt avfall minskar	<p><i>Rutiner för utsortering av farligt avfall förtydligas och kommuniceras.</i></p> <p><i>Ersätt produkter mot mer miljöanpassade med mindre farliga kemikalier.</i></p>
Läkemedel i retur till apotek minskar	<p><i>Avdelningar som skickar läkemedel i retur till apotek ser över sina rutiner.</i></p>
Byggavfall och elektronikavfall minskar	<p><i>Utvecklas i avtal med leverantörer</i></p>
Matavfallet minskar	<p><i>Förbättra rutiner vid beställning, tillagning och genom avtal</i></p> <p><i>Vid måltidsplanering finns system som minimerar matavfallet.</i></p>

Mål 2

- Vi ökar återanvändningen varje år

Delmål	Exempel på åtgärder
Återanvändning av möbler och elektronikutrustning ökar	<i>Stimulera återanvändning före nyinköp när det är möjligt. System införs och avtal tecknas med organisationer som förmedlar återanvändningsbara produkter.</i>
Användning av återanvändbara material ökar	<i>Stimulera flergångsprodukter när det är motiverat. Utveckla kraven för återanvändning inför produktval och förpackningslösningar vid upphandling.</i>
Återanvändning av textilier utvecklas	<i>Rutiner införs för återanvändning.</i>
Återanvändning av ofarligt bygg- och rivningsavfall ökar	<i>Rutiner utvecklas för ökad återanvändning.</i>

Mål 3

- Vi sorterar och ökar återvinningen varje år

Delmål	Exempel på åtgärder
Materialåtervinningsgraden ökar med minst 1 procent per år*.	<i>Krav ställs vid produktval och upphandling om återvinningsbara material. Gemensamt källsorteringssystem med gemensamma benämningar införs. Återanvändning och återvinning av produkter (t ex elektroniska produkter) som använts i Region Skåne görs på ett hållbart sätt genom avtal.</i>
Medarbetare och patienter är nöjda med källsortering och avfallshantering	<i>Mätning genom enkätundersökningar och intervjuer.</i>

* Basår 2012

Hur vi når våra mål

- Upphandling och inköp av varor och tjänster görs utifrån upphandlingspolicy och tillämpningsanvisningar. Krav ställs, med hänsyn till målen i riktlinjer för avfallsförebyggande arbete innan en vara eller tjänst upphandlas eller köps in, när det är relevant.
- Vid funktionsupphandlingar, leasing och byggprojekt ställs krav med beaktande av målen i riktlinjer för avfallsförebyggande arbete.
- Förvaltningarna har avfallsförebyggande planer och egna mål för ökad resurshushållning inom ramen för miljöledningssystemen.
- Målen nås genom nya tanke- och förhållningssätt samt förändrade värderingar och beteenden.
- Avfall är en resurs som kan återanvändas eller återvinnas, bli till nytta i form av värmeenergi från förbränning eller användas för produktion av biogas eller till kompostering.
- Effektiv avfallshantering underlättar det förebyggande arbetet.
- En koncernövergripande kommunikationsplan finns som stödjer arbetet med hållbar resurshushållning. Förvaltningarna kommunicerar sina avfallsförebyggande planer och mål.

Uppföljning

Riktlinjer för avfallsförebyggande arbete följs upp i samband med Region Skånes års- och miljöredovisning. En del nyckeltal kan bli aktuella för redovisning i tertialuppföljning.

Uppföljning av förvaltningens plan för avfallsförebyggande arbete görs årligen i verksamhetsberättelse och redovisning.